IX

r900
v.9

LBJ
140310

המאסף

לשנת התק"ע

תקופה ראשונה

רִבְבוֹת עָם, אַל תְּהָרְסוּ דְּרוֹשׁ צִפּוּנוֹתַי,
הָעַתִּידוֹת אַל תַּחְקְרוּ כִּי אֵין תֹּעֶלֶת;
חֲמֶשֶׁת אֶלֶף חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים שְׁנוֹתַי,
רַבּוֹת רָאִיתִי, וְאֵין טוֹב מֵהַחֵלֶת.

נאום הזמן

ה מ א ס ף

חודש תשרי ה׳תק״ע

א

שירים

אל השלום

אַיֵּכָה, שָׁלוֹם הַיָּקָר! אָנָּה בָרַחְתָּ?
אִם לַמָּרוֹם, אֶרֶץ מְכוּרָתְךָ, עָלִיתָ,
אִם בַּלְבָל גִּלֵּאתָ רָעוֹת יוֹשְׁבֶיהָ,
לָכֵן מֵאֶרֶץ זוֹ חֶסְיוֹנְךָ פָּנִיתָ?

הֲתִשְׁכּוֹן עַתָּה בְּאַחַת מִשַּׁרְמוֹת הָאֵיִם,
נֶחְבָּא נֶחְבֵּאתָ שָׁם בֵּין צוּרֵי הַיְאוֹרִים,
שָׁם בִּמְקוֹם לֹא עָבַר בּוֹ זֵד וּבְלִיַּעַל,
אֶרֶץ לֹא שִׁוְּפַתְהוּ עוֹד עֵין לוֹכֵד עָרִים?

שָׁמָּה מְשׂוֹשׂ פְּרָאִים בְּאָהֳלִים יַחַד יִשְׁלָיוּ
יְשִׁימוֹן סוֹבֵב אַרְצָם יָגֵן יִסַּךְ בַּעֲדָם,
בְּמְנוּחוֹת שַׁאֲנַנּוֹת יְבַלְבְּלֵם תְּנוּבַת תָּמָר
וּמֵעֲסִים רִמּוֹנִים צְמָאָם יִשְׁבְּרוּ.

מִמְּכוֹן שִׁבְתְּךָ שׁוּבָה! הֵעָתֵר לְשׁוֹאֲלֶיךָ!
מִגְּבָעוֹת נִשָּׂאוֹת, וּמֵהָרִים לְבוּשֵׁי צֹאן,
מִגָּרְנוֹת בָּר, מִמְּלוֹנַת מִקְשָׁה וְסֻכַּת בָּרֶם
הַד נְעִים וְמִרּוֹתֶיךָ בַּקֶּדֶם יִשָּׁמַע!

הַבֵּט מֻשְׁכָּנוֹת הָרוֹעִים, הֲלֹא מְשׂוֹשֵׂךְ הֵמָּה,
מִקְרִיּוֹת נִשְׂגָּבוֹ, מְסֻרְדִּים נֶחֱמָדוּ,
עַתָּה מֵעֵטוּ, כְּעֶשְׁבוֹת עֲלֵי הֶרֶבוֹת,
כְּשִׁיחִים עֲלֵי חֶלְקָה, מַאֲכֹלֶת אֵשׁ.

עַלְמוֹת הַכּוֹרֶם לֹא תֵצֶאנָה בְּמָחוֹלוֹת,
מְאַלְּמֶת אַלְמִים, זֶה יָמִים אַרְשָׁה
בְּלִי הֶמְיַת נָבֶל, וּבְלִי רִנָּנָה,
פְּרָחִים לְמִזְבַּח תּוֹדָה בִּבְכִי תִשָּׂא.

הָהּ! הַקֶּרֶב יַשְׁחִית עֹנֶב וְשׂוֹרֵק,
יַשְׁחִית אֶרֶז וַצַמַּרְתּוֹ, קָמָה וְכַרְמֶל,
יַהֲרוֹג מֵיטַב הַצֹּאן, יִשְׁתֶּה חֶלְבָּם,
יִקְטוֹל כְּבָשׂוֹת קְטַנּוֹת וְשִׂיוֹת תְּמִימוֹת.

בְּשִׁפְעַת סוּסֵינוּ יְנַהֵג מַרְכְּבוֹת רַעַם
בְּמַגֵּל קוֹצֵר יִקְצוֹר בְּנֵי אִישׁ
הָאָב כְּבָר רָצַח, לַטֶּבַח הִכְרִיעַ,
עַתָּה בְּנוֹ הָעֵלֶם יָצוּד לָקַחַת.

חֲמוֹל נָא! כִּי אָרְכוּ הַתְּלָאוֹת,
הַצִּילָה שְׁרִידֵי חֶרֶב, שְׁאֵרִית עַמֶּךָ,
קֶרֶב הַמַּשְׁחִית בְּשַׁעֲרֵי שְׁאוֹל רַתֵּק
בְּקֶשֶׁר אַמִּיץ בְּזִיקִים שִׁבְעָתַיִם סֶלָה.

דוב בער גינצבורג

אל בעלי אספות

עוֹבְרֵי יַמִּים עַד קְצְוֵי אֶרֶץ בָּאוּ
גִּלּוּ חֲדָשׁוֹת מֵאָז לֹא נוֹדָעוּ
אִיִּים הָרְחוֹקִים אַרְצוֹת נֶעֱלָמוּ
שְׁמוֹת כִּשְׁמוֹתָם הָאֲדָמוֹת קָרָאוּ
בָּזֹאת זֵכֶר עוֹלָם לָמוֹ בָרָאוּ
כִּי הָיוּ עֲלֵי תֵבֵל אוֹתוֹתָם שָׂמוּ

הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם רָאוּ דַרְכָּמוֹ
וַלַּעֲשׂוֹת כְּמוֹהֶם שָׂמוּ חֶפְצָמוֹ
אָמְרוּ עוֹד יֵשׁ אִיִּים לָנוּ יִפָּלוּ
עוֹד יֵשׁ מֶרְחַקִּים לֹא בָאוּ שָׁמָּה
אַרְכָּה הָאָרֶץ עוֹד הִיא נֶעֱלָמָה
וְאֵת אֲשֶׁר יָזְמוּ עָשׂוּ גַּם יָכְלוּ

כֵּן בַּעֲלֵי אֲסֻפּוֹת בְּחָכְמָה הִשְׂכִּילוּ
חֲדָשׁוֹת וּנְצוּרוֹת גְּלוֹת הִגְרִילוּ
וּבְמִשְׁוֹט בֵּינָתָם רַבּוֹת חוֹדִיעוּ
גַּם הַהוֹר הָאַחֲרוֹן עַל הַיָּם תָּרוּ
תַּעֲלוּמוֹת גִּלּוּ אַחֲרֵיהֶם חָתָרוּ
גַּם הֵם מָצְאוּ וְצִפּוֹנוֹת הַבִּיעוּ

אַף כִּי סִפְרֵי קֹדֶשׁ מַתַּת שָׁמַיִם
זֶה הַיָּם גָּדוֹל וְרַחַב יָדַיִם
אַנְשֵׁי לֵבָב עָבְרוּ בְּמִשְׁוֹט הַתְּבוּנָה
מַעֲמַקִּים רַבִּים רִאשׁוֹנִים בֵּאֲרוּ
אָזְנוּ אַף חִקְרוּ וְעֵינִי עָם הֵאִירוּ
נָבְעוּ מַצְפּוּנָיו אֲמָרוֹת אֵל אֱמוּנָה

רַב עָשׂוּ הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם בַּיָּם
גַּם לָהֶם הַמְּלָאכָה הָיְתָה דַיָּם
עוֹד רַבּוֹת לָהֶם קַדְמוֹנִים הִשְׁאִירוּ
וּבְיָמֵינוּ חַכְמֵי לֵב עוֹד הֶעֱמִיקוּ
עַד כִּי לְלָשׁוֹן אַרְצֵנוּ רַב הֶעְתִּיקוּ
מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיהֶם כֻּלָּם יַבִּירוּ

חִזְקוּ אוֹחֲזֵי מָשׁוֹט! עוֹד יָם תַּעֲבוֹרוּ
לִקְנוֹת לָכֶם שֵׁם עוֹלָם בּוֹ תַּחְתּוֹרוּ
כַּאֲשֶׁר עַד הֵנָּה יֵדְכֶם לֹא מָטָה
מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ הַמְּאִירִים עֵינַיִם
מִבָּאֵר אוֹתָם אַל תַּרְפּוּ יָדַיִם
כִּי עוֹד רַב נִשְׁאַר בָּאֹפֶל וַעֲלָטָה —

איצק גרידין

הנחמה

בדד ישבתי ואבך כי רבו יגוני,
רחקתי מישע, אין שלום במעוני
והנושים בא כסות ושמלה לקחת.
דמעות ילדי רמיתי כמעט אברתי
„הלתוגה נבראתי, אם לצרה נולדתי?
מי יתן תפתח ארץ פיה תבלעני שחת!"

כה שועתי ואזעק בנפש מרה
ווען מות על אפי נגרה.
והנה איש אחד נגש הלום
וינקש על הדלת, ואיקץ — והנה חלום.

— ל —

ב

מכתבים שונים

מ כ ת ב

לאַחַי בני ישראל היושבים במלכות וועסטפהא:
לען, על אודות הכנסיה, הנקראה קונסיסטור'
יום, אשר הוסדה על היהודים במדינה הואת.

מ א ת

ברוך שאטלענדר

(נעתק מלשון אשכנזית)

בחודש הראשון הוא חדש ניסן לשנה הזאת (תקס"ח)
יצא דבר המלכות מלפני אדוננו המלך יר"ה,
להכין ולתקן כנסת הקונסיסטוריום על היהודים
היושבים במלכות וועסטפהלען, ומצא פתגם
דבר המלך על אודות ההכנה הזאת בכל פרטיה בדברי
הימים, הנקראים מִלְכֵי טעהר (עלה מ"ח). והנה
מדקדק

מדלגה בדבר, פן ילמו על ההתחדשות הזאת, לפי לא היתה עד הנה בתוך עמנו, משפטים מעוקלים וגלוי שפתים לפי לא כן, על כן לפרתי לתת דברי לפני כל משלים לדעת תכלית הכתוב הזאת, לימותה וסגולתה, ולקוה כי לא למותר יהיו דברי אלה.

כונת הקונסיסטוריום היא חברת לכתים ידועים המתעסקים בעניני הממונה והדת (רעליגיאָן), כלומר יתעסקו לערך בעלי משפט הגדול (יוסטיץ; טריבונאל) בעניני כל ריב ומשפט וכלומר יתעסקו רלפי מעניני המדינה (בחנליית דירעקטאָריום) בהשגחת המדינה והנהגותיה.

והנה לפרתי, לערך, כי לא תשוה החברה הזאת לחברות הללה מכל לד. דת הממונה (רעליגיאָן) תסמן, לפי הורלת הללה הזאת הנהונה לנלנו בלשון עמים, דברים פנימיים ודברים חלוניים. החלוניים הם הנהגות הנופלות בחושים, כמו בחוש הראות, השמע, וההרנשה וכו'. לומנם חלילה שתהיה הנהגות הללה בנמלא רק בעבור החושים לבד. לין לך בן דעת לפר חסר מעולם שעלמיית הדת ועבודת הלל ב"ה תהי' לך העבודה החולית, במעשים ובניב שפתים, כמלות לכתים תלומדה; לא כן! לך תהיינה הנהגות הדת הללה רק למלעיות, להפשיט את האדם מהנלות חושיות לחרות, ולחזק בנפשו המחשבה והדמיון ממליאת וקדושת עלם אחד אלהיי, ולהרגילה בחבובותיה ע"י פעולת החושים המיועדים לזה. לם כן לא יהיה הלד החילוני מדת הממונה בנמלא, רק בעבור הלד הפנימי ממנה, לפר הוא

עיקר

עיקר תכליתו. ושכי לדדים הללו כמה תאומים יחד בהכרח לצורך המדם, אשר היכנו שכל כפרד לבד, כי גם מורכב מכח הטבע מגשם ושכל יחד.

ועתה יש לשאול: היש תתפשט פקודת הקונסיס טוריום והשגחתו על כל שכי חלקי דת התמוכה, או לא?

והנה אין ספק שפקודת הקונסיסטוריום תתפשט על המנהגים, ועל הרגלי הדתיי בעבודת אלהיו, ועל מערכותיהם וסדריהם, קנקי למלין על כל לד החוקי מדת התמוכה, כי כן לוה המלך בשר היעד בפקודתו על לודות הדבר הזה. אם כן תתפשט השגחת הקונסיסטוריום על תשמרת פקודת הכתיבות אשר יכתבו מהיהודים לצורך עבודת אלהים, ולהחזיק בתי התכוך ובתי מדעבת התביוכים; ועל תשלומי החובות אשר עשו כמה עדת ישראל בימי קדם, ועל עבודת אלהים עלמה, ועל בתי תפלה, ועל לוכן למוד דת התמוכה, ועל בחירת הרבנים ותלמדי תיכוקת, ועל הדרכת הילדים לשמוע בפקודת המלך ומלות המדיכה, ולהלחם בעד ארץ מולדתם. ויותר יהיה מנמת פכי הקונסיסטוריום לעורר מדות המוסר בעם, ולהרגילם בחובות לזרחי הארץ, בשר יש לאל ידם להגיע אל תכלית הזאת בתמצעות הדת הקדוש. ולפי דעתי יחשב ג"כ לחלקי התלוויים בדת התמוכה, הדברים הנקשרים עמה ונמשכים לתכליתה, והם, מערכת עבודת האל וסדורה הנכון, התזקת המנהגים אשר היו עד הנה, והתזקת חקי ישראל בעניני הנישואין והגשואין והגרושין ודומיהם, וגם הפרת אז

המעטת

ממעטת המותרות; אשר המה לך למחוק, והמוכיעים
את הירידה האמיתית, וגם המעטת עבודות חוזיות,
ולחדש מכונים חדשים לתכלית היותר כדאי, למהר
ולקדם את הלב, והקמת בתי חנות לחנך בהם מורים
ומלמדים להיותם מוכשרים להורות דור הבא לחריכו
לאמונה אמיתית, ולחבר ולתקן שירי תהלה חדשים,
לעורר לב העם לירא את ה' הנכוכה, ודומיהם.

אך אם יקשה השואל לאמור: הלא תתפשט פקודת
הקונסיסטוריום נ"כ על כל הפכימי בדת
האמונה? אז אנטרך להשיב (לא בהחלט כ"כ ע"ד
תכלי) שאמת כן הוא. הן אמנם שאין יכולת ורשות
לקונסיסטוריום לשנות כלום לגבי עקרי הדת המוקדשים
והמקובלים מכמה אלפים שנה, או להחזיק יד כתות
המכחישים, המובדים ההשתוות מהחבת החפצית
והחדש. חלילה! אך בהפוך הוא, חוב הוא על
הקונסיסטוריום להגיד לאמונת העם מכל התחדשות
המתאוננים, אשר אינם קרואים ונבחרים לזה, ומוטל
עליו להזהיר כל מורה להיות נזהר בהוראות אמתיות
חדשות, לבל יתעה לב העם לדעות זרות ונפסדות
ח"ו. אך כח ויכולת לבעלי הקונסיסטוריום ללחום
נגד כל מנהגי הבל ומעשי תעתועים, ונגד כל
המעשים אשר אינם שייכים לאמיתת הדת, ואשר אינם
רק מקריות ותולדות העורון והטעות, ומוטל על
הפקודים על האמונה והדת להסרים כל הדעות והנהגות
המשחיתות חק המוסר ומדות בני האדם, והמוכיעות
מלמלאות חובות לזרחי הארץ, אף גם אם הנהגות
כאלה כבר נושנו והורגלו בכמה דורות לפנינו. הנה

כח ויכולת כזה צריך להכתן ליד הראשים הפקודים, הממונים על השגחת דת האמונה, למען יהי' לאל ידם לפעול הטוב הגדלה ממנה.

דת האמונה היא חפץ ועניין היותר גדוה וכבד מכל חפצי האדם. היא תעורר בנו העיון היותר תמידי, היא תרומם רוחנו ותתן שקט לנפשנו, היא תלמד לת האדם דעת עצמותו וחובותיו, ותורנו תכליתו בעולם הזה ובבא, ותטה מחשבתו ודמיונותיו לחקור תמיד אחר דעת המחוקק העליון ואחרי אמרותיו הזקוקות. ויען כי ההתעסקות בהשגחת הדת הוא דבר יקר מאוד, על כן אין ספק, שמלכנו הטוב והחכם יבחר עליכם, אחי האלהים! איש אחד כבחר וטהור, איש אשר כבר כודע ושמו יקר עליכם ע"י מעשיו הנקיים והכשרים, וע"י עמלו הגדולים וקנאתו לעשות טובות לבית ישראל, כאשר הראה לעין כל בפעולותיו עד הנה. ונלוו אליו, להחזיק ידו בדבר הגדול הזה, אנשים ירקים וכשרים הכרלים לעיני העם.

והנה כי כן הכל יגידו קול אחד, שבכסת הקונסים טוריוס כזאת הוא דבר גדול ורב התועלת, כי מעתה לא יהיו עוד עניני דת האמונה ביד כל אחד מהרבנים, כאשם כאיזה מביניהם, לעשות ולגזור בהם כרצונם, אך כתוכים כתוכים יהיו העניינים הנבוהים כולה ביד עדת חבמים נבחרת ומוכשרת להם, אז תגדל מעלת הדת, על ידי הפחדות, ויקר ערך פנימיי', ותשבות כל ריב וקטטה, ברגע החלו ואיכם. ואחת אשר היו מהניני הדת כמזרים וכפרדים ורחוקים זה מזה, יהיו עתה אחודים ואחזים

ולחחיס יחד בנקודת מרכז לחד, ועל ידי זה תשיג ידם וגבור חילם לבצע ולמהר מעשיהם על לד היותר נקל ומוכשר. לז ימלט משלות לחיכו, ותבל תקותם, לרלות דת למוכתנו בתכלית השלימות, ורוח לכוס תלך מעבדות לחרות, ולך תאסר עוד בכבלי הלחץ ומורך הלב המוכנים לותה להתכשל מעלה מעלה. הנה החריות לשר נתן לנו להיות משפט לחד לנו ככל תושבי לרץ, והתכנה הזלת לשר הוסדה להחלים יד הסכלות והטעות, הן המה יעלו וילמיחו קרן ישרלל, ולך כהיה עוד בין העמים כשה פזורה כדחה ותועה.

ועתה למת נכון הוא, לם נלמר, שהכנת הקונ: סיסטוריום הזלת לינכה רק טוב לבד, כי גם היא הכרח ולורך. ללו ורלו רוע מעמד חכוך הנעדים לשר הין עד הנה! דלי חכמה ורזי דעת הין דוב המורים בבתי ספר, על כן היה למודם מעוקל ומשוכש *). מעלה כמהרה ומדעות נפסדות

---

*) למשל: טרם ידע הנער בין ימינו לשמאלו, טרם ידע עקרי אמונתו מה המה; עד לא הודיעו לו רומעות אלהים ב"ת ואימותו הקדושים, וחובות האדם לו, לעמיתו, ולעלמו; טרם הבין הנער אף פסוק אחד מתורת משה על בוריו, ויהי אך השיג השגה אחת קטנה מכל זה, התחיל המורה ללמד אותו שטות פתח פתוח, ופסולי המוקדשין, דיני מוקלה, נחובה וגירושין וכהנה.

כפסדות אשר להם, בחרו עכשיו למוד אשר לא יועילו ולא יצליחו לתקן ולהיטיב לבות החכיכים הרכים בשכים. למכם כי בדרכיהם הכלוזים השחיתו יותר את הנעריס מאשר תקנו (כאשר תראו למעלה), הן עיקרו רוחות מדברי הימים לעמים, ומדברי הימים לבני עמנו, כי בחות הכפש ותקנת מדותיה לריכים יותר שמירה והשגחה מימי כוער, מאשר לריכים לכך, כחות גוף הבשמיית של אדם, שם לא יסוג אדם לאחור וידמה לפרחים ושובבים. ועל השגחה כזאת ישים עתה הקונסיסטוריום את עיניו, להכין ולתקן בתי ספר לחנך הנעריס, למען ייטב דור הבא לאחריו, כי רק הם לבד יוכלו להריס קרן עמנו, לעשות לו שם לתהלה ולתפארת בין העמים.

וגם על הנהגות החוליות שבדת האמונה, ועל מעשיה הנהגות אלה יפעול הקונסיסטוריום פעולות היותר טובות. כי גם בדברים האלה כאשר לכן הרבה להיטיב ולתקן, כאשר יעידו, יגידו כל בעלי שכל ותבונה.

שאובי, אחי היקרים! הרשוני לאמור פה בקצור כמרן, הדבר אשר כבר הגדתי בעבין זה במקום אחר *) בלריכות. הנה שם אמרתי לאמור: כפקחה כל עיניכו לרחות מוסר המדות וטוהר הדעות אשר הין לאבותיכו הקדושים בלילי שנים הרחשוכים, הלא

---

*) בספר תולדות יצחק, אשר חבר בעל המחבר הזה בלשון אשכנזית. ונדפס בברעסלויא תקנ"ט.

הלא כולה כי כל הסגולות הין ישרות ופשוטות (חיהרע בעגריפֿען וואָרטן מיינפֿאך), ובדעותם ומחוכתם היתה לחדות ושלימות; וכל מעשיהם הטובים הין ישרים בלי חשבונות רבות, ולא הין לריכים לקשט את המוב בקשוטים זרים, רק הלדקה היתה מתרלה עדומה ניפיה הטבעית, ודי לה זאת למנוע מן בעיני עלמה, בלי להלוות תמרוקים ותכשיטים מלחרים. בחק הבריאה והטבע לאר אם גודלו, הוספע להם רגון עליון חקוק בלבם בעט אלוה, אם הין כתאומים יחד עם כל אאר סבבוס, לחוזים בחבלי האהבה והרעון, אם התלבשו רוח להבה וירלת ה', המשמח את הלב וימלאהו חדוה וכעימות. ומלא גיל ושובע שמחות תרו עיניהם לראות מפעלות יה, ובכל מקום אאר הביטו מלאו בי כל אאר עשה ללהים והכה טוב מאוד, הכל כאה ויאה לתועלת יושבי האדמה, כתוכים המה להם מידי הבורא הגדול, ובכל אאר פנו מלאו סדרים, פעולה, חיים ושמחה. הנה זאת פעולת הטבע וכח החיוכי לאר בה, וזה לאר השפיעה על לבות בני אדם התלוים בה כיונק על שדי אמו. כי כאאר הביטו והתבוננו תמיד בפלאי הבריאה וגדולותיה התבשלו הלבבות ומלאו להבה וירלת התרוממת מפני הבורא הנשגב והנעלה, לאר הוא מקור האור ומעין כל טובה.

בתורתנו הקדושה נמלא כמה ספורי מעשה, המודיעים לנו תמימות דרכי אבות הראשונים, יושר ופשטות מדותיהם, וטהרת מהגיהם בעבודת האל ב"ה, הכל ע"ד יאר בלי חשבון ומותרות, עד שהקורא ספורים האלה, אם זך לבו ותמים,

יתלוה בכל נפשו להיות חי גם הוא בימי הכלחה כאלה,
ויתחזה ויתפלל על נדקת התמימים האלה.

אולם מה מאוד מלא לבנו עצב ויגון, אם יסורו
עפעפינו מלראות בעתותי נועם כאלה,
ויבישו על מראות דורות האחרונים! מה תשתומם
נפש כל חוקר מעשי הראשונים בימי קדם, כי ירחם
איך רחקו מדותיהם ממדות אבותיהם כרחוק מזרח
ממערב, וכמעט אין דמיון ביניהם וביניהם כי אם שם
אדם לבדו. ומה נאמר ונדבר לדור האחרון הזה?
הלא כל איש מבין אשר נטועה בקרבנו להבת עמנו,
ירחם ויכיר כי דור הזה גרוע יותר מדורות לפניהם,
הגם כי בכמה בחינות נדמה להיות חלקנו עתה נעים
ויפה מבשכות מאות שלפניהם. — הן אמת שבימי אב
וחמך הסם עברו עליהם צרות ורעות רבות, שנלחמו
בזיון ורדיפה הקיפו אותם מכל צד, אך תנחומים היו
להם מצד אחר. כי כאשר חשבו את עצמם לעם
סגולה מכל העמים, כעם נבחר לאלהים, אשר נושא
עון לבותיו רק לימים מעטים, ובכל יום חכו לביאת
גואלם, קבלו עליהם צרותם באהבה, ועל ככפי הדמיון
התרחפה רוחם על שדי נועם, אשר קוו לנגעת שמה
בקרב הימים, ואשר אם בוז יבוזו כל רודפיהם
ומשנאיהם. נפשם מלאה מעונג וחדוה אשר יהיה
להם בעתות הבאות הלאה, הן המה המתיקו להם כל
צרות הזמניים, ונתנו להם לומץ וכח לשאת ולסבול.
יחד היו קשורים בחבלי האהבה והדת, ונפש איש
נעבדה בנפש לחיו, ואיש ערב בעד רעהו בחיים
ובמות, ובזה עמדו בנסיון וסבלו רוע מכותיהם
בסבלנות ובטחון גדול עד מאוד. לאכם לכה נרחן

ימי המספד לף ימי העונג הללה? הן כתקו
חבלים ועבותות הלהבה, הלח בוגד בלחין, ולב לים
כפרד מלב רעהו, ודעותיהם שוכות ורחוקות
זו מזו. הללה ישמיעו קולם עד לב השמים וסופדים
ומקוננים על הסכלות ופתיות לשר הכבידו עלם עליהם,
והללה מכחישים לת הכל, ולונלים בעזות ⁷ מלח על
כל דברי קדושה. פה לנשי תעתועים מלמיני כל
דבר, מתעים בתהו לף דרך, וסם לנשים קלי דעת
מתעברים וחושלים נגד לתתיות לתוכה והדת היותר
יקרים וגבוהים, ולוענים על עקרי הדת, לשר גם
שולליהם יכירו וידעו, כי, מכוקה מכל סיג ופסולת,
המה מלאים מדות נכוחות ומוסר השכל, לשר בהתדבק
בהם הלדם ימלא חושר לתתי בחיי העולם הזה והבא.
ורבים מהללים הללה לוענים ומבזים דברי חכמי
הרבנים מבלי לדעת מעשיהם, ומבלי לחקור הסיבה
לשר הסבה לותם להתן דברים חדשים, ולכתות ולהפך
בתה שניכי הדת הלחשונה, ומבלי לדעת ערך יקר
החכמים הללה, לשר נתן להם יד וכח (לף לם לינכם
כביכים וכני בביכים) לסמות לפי הלורך מלות וחקי הדת
התלויים במקום ובזמן, ולבטל כתה חקים, כמו דיני
כנעים וטהרות, דיני יבום ודומיהם, ולחדש מלות
לחרות במקומם, וכן להגביל ולקבוע הזמנים והמועדים,
יען כי לוח קביעות העתים היה מבולבל ומלא ספק
בימיהם; ומקילי קדש הלויים מפי קריאת בית דין,
וכן שלר דברים לשר תקנו ועשו לפי לורך. למכם
זהוכי זמניכו לף ידעו להבדיל הלמת מסקר, התועלת
מהנזק, והיופי ממקום, והמה סופכים בוז וליללות
על הכל כלשר לכל, חרפים ומוחקים על כל דברי

חכמים

חכמים, אשר לא נלקח בכסף אין ערוך לחכמתם ורוחב ידיעתם, ותומכים על דעותם החדשות והקלות, אשר כדמו בקנה רצוץ הנשבר תחת כל תומכי בו. והנערים נבערים כלי מוסר, בלי דעת חובתם לאלהים, לנפשם, ולעמם, מואסים תורת אל, ויפרקו העול מעל צואריהם, ותאוותם הולכות ומתגברות, וישתבחו בעיר כי רע עשו. הן ידעתי כי רבים עוברים על דת האמונה בכלל, יען כי לא ידעו ערכה, ולבם נבער מדעת חכמה ומדע. לך על זה דומה הלב, כי גם לנפשם מלומדים מתפלספים, אשר להם יד ושם להורות את העם את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון, גם המה ישחיתו את הלבבות בדעות עקלקלות והפכפכות, תחת אשר יורו לעמיהם להחזיק ולקדם כל דברי מוסר ולהשכיל על כל דברי קדמונים, יתנו להם מקום לקלות ולשחוק, ויהפכו לב הדור למיכות, ולפריצות גדר. ועל המתחכמים כאלה, האומרים ומוסבים שהם מאירים עיני הדור, יפה אמר חכם אחד מחכמי עמים לאמר: „כמשלו כקוף הזה, אשר הלית יער אחד עומד מרחוק בשם, וישמח כי ראה קול גדול סביבו, וגם הקופים אחריו הריעו וככו לאמר: ראה ריעינו קוף זה האיר את פני כל יושבי הסביבה.“

אמנם בשל מי הרעה הגדולה הזאת? מאין תצא בזיון הדת והשחתת המדות האלה? אין זה כי אם מרוע החינוך, יען כי בעו"ה רוב מלמדי בני האומתנו לא ידעו לטהר לבות התלמידים בימי הילדות והרכות, ולהרגיל את שכלם להשכיל ולדעת ולהבדיל בין האמת לשוא, ולא ישימו לב רק להרגיל את התלמידים בהרגל יתירה מימי כוחר בעבודות חוצות וגופניות,

ובהחזקת המנהגים הרקים, בלי לעורר לבם על
טעמי המצות וכוונותיהן ותכליתן העיקרית, ולא ירגישו
עיניהם בחור תורה הזך והצלול, לך מבלבלים רעיונם
ומועכים עליהם למודים קדוש וזרים, אשר לא ימלא
לב כאיר רך ונעים להסיגם ולהרגישם, דברים ופלפולים
אשר אין לאדם בן דעת חפץ בהם, עניניים אשר
לפעמותם לא תצא תכם אל הפועל בכל ימי חייהם.
ויען כי אין סדרים בראש הילד, הן במעשה, הן
במחשבה, לכן כאשר יגדל הנער וירצה לו ישמע
החסרון בחלק העניניים האלה, אשר הכביד רבו עליו
מנוער, יפרוק כל עול הדת מעל צואריו, וילך התוך
עם הקליפה, ויהי כאדם שובב, וילך בלא מוסר ובלי
דת מנהל. ועוד קלקול הוא גדול ביניהם, שכל בני
ילדותנו מתפללים ומברכים הברכות בלשון עברית,
ורובם לא ידעו ולא יבינו מה שהם מתפללים ממחסור
ידיעת הלשון הזאת. ואף שחז"ל התירו לקרות שפילו
קריאת שמע בכל לשון שאדם שומע ומבין, אם הוא
מדקדק באותו הלשון אשר קרא בה (ע"ע ל"ח הלכות
ק"ש סימן ס"ב), וכן הלכה, בכל זאת לא קם עוד היום
בישראל אשר הגיע זאת בעדתו. ומתוך שהם
מפפגמים ומהגים בל ידעו מה, לכן לא יכלו להתפלל
בכוונה ודעת, והתפלה היא רק עול עליהם, ועושים
הכל רק מהרגל, כמלות מכשים מלומדה. ומה יצא מזה?
שם יגדלו ויקרבו לחברת העמים ורואים מנהגים אחרים
בעבודת אלהים, הם נועלים ומבזים מנהגי ישראל,
ולא יחושו על דבר ה' בכלל, ותכבה שלהבת הירא
בלבבם, והמה כבניס לא לחמן הם. ומזה נלמד ג"כ,
שבנות ישראל אשר לא יבינו מלותה מכל העבודות
והתפלות

והתפלות הכתובות להן, תחת אשר תקדישנה את נפשותן בימי שבתות ומועדים בדבר אלהים חיים, הן קוראות ספרי הבל וספורי ענבים בלשונות עמים, המעוררים את תאותיהן, ומשחיתים את לבבן.

על כן ילמד ויבחן כל איש אשר רוח חכמה ואהבת ה' ועמו בקרבו, כי הכנת כנסת הקונסיסטוריום מאכזים חכמים ירחים ושלמים, אשר ישגיחו על מעמד בני אמונתינו לתקן כל הקלקולים הנזכרים אחלה, הוא דבר כחוץ ויקר מאוד. והעלות הכסף לא כביד, הכלרכים להחזיק הכנסיה הזאת, ולהכין הכנות: לרבי בתי החינוך ודומיהם, בעיניכם אחי היקרים מה היא? אם תשימו לבבכם, המלא אהבת אדם וחפץ הטוב, על גודל התועלת והטובה אשר תצא מזה, ויספוק לכם דעת גודל ההכרח וצורך ההכנה הזאת לשכך כל תלונה ומיאון מקרב לבבכם הזך.

ועתה, אחי האהובים! הנה עיניכם רואות כי עתה לכם המלך י"ה כל אשר ביכלתו לעשות בעבורכם, יותר מאשר קויתם ממנו, והישב לכם מכל כסיכי ארץ הרמים אשר מלכו עליכם לפניו. הבה! ונכיר טובו וחסדו, ונקבלהו באהבה ורצון הטוב, וכתן תודה להמטיב הכעלה הזה ממעמקי לבבו. אך בידכם וברצוכם הוא, להתעצם בטוב הזה, ולמלוא בו מכוחה שלימה, אם תחזיקו בלב שלם בפקודים הזאת אשר כתן לנו מלכנו הטוב בחכמתו ובחבונתו, ותעמילו לעשותה בכל יכלתכם, ותחזיקו יד העושים והעמלים להוציא המחשבה הנכונה הזאת מכח אל הפועל, אז תדעו חסד אלהים אשר השפיע עליכם להריש קרן ישראל, אשר היו כשפלים ועשוקים מלפני שנה, אז תזבחו זבח שמחות, והיה לכם שלום.

מכתב מאחד מילידי האמבורג
אל חברת א' ה' ל' ע'

האמבורג ב"ה תשרי תק"ע.

לכל עדת חברת המאספים שלום!

אך זה לפני קויתי הנה נא, ותוחלתי לא נכזבה. לתת שלומי לדעת תורת הבית, בית הספר הזה לפני הקוסס ולפני הוסד בקרב שכים בעירנו *) מי המה מיסדיה ומחזיקיה? ועל לדבי מה הוטבעו לטיותיה? וזה לפני לפיתי כבר לענות עוד טרם תשאלו, למען הודיע על ידכם לעיני כל דורשי הטוב והתועיה

---

*) בית הספר הזה, הנקרא בית המדרש של תנוקת בית רבן, הוא ראש לכל דברים טובים אשר הוסדו פה בקריה הפוארה הזאת, המגיעים לכבוד יראי ה' וגדולי נדבי לב, אשר רבים הם בשלש קהלות מהאימות אה"ן יע"א, והנרא במהלך המאסף נספר אי"ה בפרטות חקנות וחועלת הבית הזה, בין ספורי שאר הכנות הטובות אשר הוסדו בעיר עליזה הזאת,

והם

והתוספים, תועלת הבית הזה כי רב הוא, רחשיתה טובה ואחריתה ישגה מאד. על כן חשתי ולא התמהמהתי לתת שלחכם בדבר הזה בכל לות לבי ונפשי.

לכבי עומד מסביב הלום הנחמד, אשר פועל ידיו עשה זאת ברחשוכה להכין זה הבית לשם ולתהלה לכל יושבי קהלתנו, ועוד היום שוקד על דלתותיו, להלו בתבונת כפו ולהנביה קרנו למעלה ראש. ומספרים לפם קלהו ממעשיו היפרים, אשר כלם כפוכים לחקקם בעט ברזל ועופרת לזכרון דור עולם.

הרב התורני המופלג החכם והלדיק מהור"ל מענדל פ"פ סי', זה זכרו וזה שם תפארתו, כודע בשעריס אשר טרח ועמל תמיד לטוב עם ה', והוא כל ימיו למד והרביץ תורה בעירו, והעמיד תלמידים רבים, אשר לעת יורו משפטיס ליעקב ותורתו ליסראל. ומעולם לא עשה קרדום מתורתו, וכל תורה שעמה מלאכה לא בטילה, ויעש מלאכתו בניחה, ויתר עתותיו הקדיש לה', ולא רדף בצוד שלמונים.

ויהי לחקי עמדו על בכי ת"ת דק"ק חלטוכא יותר מכ"ה שנים, ויפן וירא כי טוב היש, מכל הלעריס אשר יולליס מבית ת"ת, יודע תורה ומבין חכמה, וכאשר בלו כן ילכו. כלם כאחד תעו מבלי דועה, שוכנים בראש

והם על אדני נדיבות יקומו, הן מעדת קדושת בכלל, והן מיחידי סגולה המסולאים, כל אלה נוערנו להעתיק במכתבינו במחברות הבאות.

ד"ה.

ברוקח כל חולות, ויבלו בהבל ימיהם. ורבים מנכדי העיר, ברוחות נעריהם הללה נבערים מדעת, הולכים כפרלים ושובבים, וחבקו לספסתות, המה נלכחו על רוע הזמן והמעמד, ותרופה לא בקשו. וכאשר הגיעו המומלצים לסבת גלולה, בני י"נ, ויברחו מבית הספר ויבקשו החפצים במקום רחבת ידים, לומרים מי ידון להן? כי עם רגלים ירוצו רצוף ושוב, יהמו יסובבו בעיר, בסחורתם ומרכולתם, ויהיו לבזיון ושמלה בעיני הנכרים, והמה הסבו לאחר הסבו. — כעזבה כל הימים הללה לא עובדים, ולא לכבוד דור ראשון היו. — והרב רמ"פ הכ"ל התבכל יום יום במחשבתו, כדת מה לעשות, להסיר המכשלה הזאת, ולהמציא תרופה לחחלואי כפש בני עניי עמנו, ויפן בה ובה ולא מצא עזר כנגדו.

בשנת תקס"ד העיר ה' לת רוח לים לאחד מקציני עירנו — ימוח בשלוש על משכבותיו ויחוכן ה' לת עפרו! ויקס כנגד לילו, וידבר על לב הר"מ לאמור: „אל תרף ידך, ואל תאמר כואם, קס שכם תלניך, והתחזק עוד למצוא שארית ותקוה לילדי עמנו, ואכני לחיים בעזריך." ויקס הר"מ ויקח לתו עוד שני לכשים, הלא המה התורני מהו' מאיר העשי, והתורני מהו' ליב קנאר, כי גם המה נבלים דת"ת, ונלוו אליהם המשגיחים וכו', וילכו אל בית הנדיבים, ויעוררו לת לבם לאמר: „רחמו לת עני בני עמנו ולת לחמם, והתעשתו להם, והושיעום מאשר חכן ה' לתכם!" ויענו כלם קול לאחד ויאמרו: ברוכים לתם לה'! עשו גם תוכלו! ויהי הם מריקים שקיהם, וידבו לתת מדי שנה בשנה בפי לאחר יוסת עליהם. ותרב הרכה

בעירנו

בעירנו, ויכינו לנס על הדבר הגדול הזה, לזו נדבתו ירחי ה' והרימו כדיס וכדבות, זה מביא עלים, וזה מביא לבנים, זה יועץ וזה סופר, והמלאכה היתה דיס להקים בית הספר הזה לכבוד ולתפארת, להגדיל תורה ולהאדירה, ולהאכיל ולהלבים מספר רב מילדי בני עמנו, ולחנכם בתורה ומוסר דרך ארץ, וגם נכתב ושוס בספר תקנות הבית, כאשר תראו עיניכם מסדיס במגלת ספר קטנה אשר אנכי שולח לכם בזה, כתובה מיד סופר מהיר, ועתה עשו כטוב בעיניכם להעתיקו במשפ, והיו דבריכם לרצון בעיני אוהבי הטוב והאמת.

עוד יגיל לבי בזכרי מענה איש אחד עשיר וכדיב לב בעירנו, בבואם המשפיס לביתו לשאול גם ממנו כדבה, פתח האיש ואמר: "מה, וכמה אתן? כי אזכירה ימים מקדם, גם אנכי הייתי מבני עניי ת"ת, ולא למדתי בבית הספר רק אין מקום יין שרף ושכר ושאר צרכי אשת רבי. וכאשר עמדתי על דעתי נהמתי על אשר בלתי הזמן ללא תועלת. ועתה במה אשיב את ה', אשר אנן אותי בברכות גדול? הלא לכם לרוב הכסף, קחו כאות נפשכם, תקנו את אשר עותו הראשונים, והיו ברכה." וכן עשה באמת, כתן את צרורות כספו, והנבחים לקחו כחפץ לבבם.

כזאת וכזאת דברו אף עשו כדיבי עירנו, וטובה מעשה מעלה, הפעולה מרצון. —

ותכלית היותר עקרית בהקמת הבית הזה הוא, לאחוז ילדי ישראל להיותם יודעים דבר ה', ויסודי אמונתנו, ולהרגילם בדרך ארץ, מוסר ומדות טובות, וללמדם ראשית למודי הידיעות הנצרכים לאדם להחיות את נפשו בגדק וכשרון. והנערים יבחרו להם

הדרך

הדרך אשר ילכו, אם דרך תורכי (אשר יקר מאוד בזמננו), או דרך מסחר ומו"מ או קומבות. ועם כל זה לא יהיו בוערים בעם, רק ילמדו כל הלריך לכל בעלי דת ישראל, ומעשה כתיבה וחשבון וכדומה. — ומלבד אשר ימלאו כשבעים בוערים מבני עמנו מדלת הארץ בבית הזה די מחסורם בלכילה ושתיה ומלבוש, עוד תועלת לחרת ילאה מזה, הכי ככבד ועלה על כלכה, והוא:

טרם אשר נוסד הבית הזה, היו בני עניים שוכבים ברחם חוצות מבוזים ומגועלים, לא תאר ולא הדר למו, עטופים בבלוי הסחבות, ועיני איש מכבדי העיר לא הביטו עליהם, גם בושו לדבר אתם, וילכו לפניהם בגאון, והמה שוכבים בבשתם, ומגודלים בבית לביהם, אשר בם לא למדו תרח, ולא שמעו כי אם דברי כלות וקללות, כדרכי המון הרקים בקרב הארץ. והכדיבים אשר בקשו תורחים על שולחנם בימי שבת ומועדים, בלאשר ילאו מבית התפלה, וכאספו עליהם עדרים תרחות נוסעים מלרבע כנפות הארץ, ותותם אספו הבית לסעדם על שולחנם, והמכילות מעדניהם, והשקוי מיינם (וכמה מהשורחים היו בעלי הון, והמה רמאים וגוכבי דעת, ודובבי דברי תורה לנכוד לב בעלי בתים אשר אינם יודעים ספר), ובני העיר יושבים בבתיהם עטופים בדעב, ואביהם לא יכלו מגוע טרף למו, וינדלו כנטושים בשדה, וכערער בערבה. —

לא כן עתה! מיום יוסד הבית הזה ויפקח ה' את עיני נגידי עמנו, ויאספו עליהם בני ת"ת, וסעדו על שלחנם, ויתנו עליהם מחנות, וידבר על לבם. — ובפרט בכל חגי שנה בעת הבקורת (עקסאמען) ירבו לתת להם מתנות בסף ומלבושים, ובזה יעוררו בלב הבוערים

הנערים הללו קנאת כבוד ודרך ארץ, ואהבת התורה והחכמה והמוסר, ותתבשם רוח האומללים הללו, וירחמו מוסרי הכבוד מן הנקלה, ויסכלו ויעזבו ארחות רע והשחתת המדות והקללות והחרפות, אשר שמעו בבית מולדתם, ויתלבשו בלבוש הענוה ודרך ארץ, ויהיו תמיד להיטב דרכיהם, למען מנוע מן בעיני מחוכם ומשחריהם.

זאת פעולת הרב הנ"ל, וזה פריו ופרי הכלים אליו, ומחזיקי ידיו. וכמעט הוקם הבית, ויקבלו בו אחיו משאר קהלות מסביב, ויקומו ויעשו גם המה כעושם ידיהם, וקנאת החכמה בערה מסביב. וגם מרחוק באו, ואגרות שלחו לר"מ לדעת איכה נעשתה הדבר הזה, וילמדו לעשות כתבניתו, כי ראו פעולתו יותר רצויה ומתקבלת לעשות פרי משאר בתי החינוך.

והנערים אשר לא יאבו דרך התורניים, וילמדו חכמה או מלאכה. וזה כמו שזה ירחיים, חלה איש נכבד, חכם ויודע ספר, כבוד שמו לתפארת רבי אליהו ליינן ז"ל, וירא כי גע יומו, ויצו את ביתו, ויתן עשרת אלפים סוק (מארק, והוא לערך מ' ג"ט) ללמד נערי בני ת"ת מלאכה נקיה וקלה, אחרי אשר ידעו תורה, וכוהנים בדרך ככון. — יכון שמו לעולם, וזכרו לא יסוף! —

גם משאר קהלות כדאי אנשי שם לתת קרן קיימת מדי שנה בשנה, ואתמו ידיהם בספר מיוחד לזה. גם כדאי איש אחד לקנות בית מיוחד לת"ת. ועוד יוסיפו יכדרו ויכדבו רבים לדבר טוב הזה.

והנערים נחלקו למשמרות, כל נער במדרגתו,

ועל כל כת מורה נכון, והגדול שבהם הוא החכם ר'
מנחם קרוכך, לים תורני ויודע לשון וספר,
ועושה בתמונה. (וכבר למדו תלמידי בית הספר
הזה להיות בעלי הבית למורה למחיתם)

וכאשר רצה הר"מ כי רבו הבעלים ולא יכלים הבית,
ויקרא לשים נחמד, תורני גדול, כ"ש ר' נתנ
עליכנעין ממעכץ, עודנו בימי חרפו והלי הוא
כבן שבעים שנה לחכמה, ויפקד אותו לרצם ישיבה
ללמד בבית אחר עם הבחורים אשר עמו יד בתורה
וחכמה, והמתמידים להיות תורניים. סוף דבר, כל
לים עומד על משמרתו, הגבאי, והמשגיח, המורה,
והתלמיד, לים את לחיו יעזרו, ובתמונה הם עושים.
ועל כלם הישיש הרב ר"מ מערב עד בקר יפנה מכל
עסקיו, והיה לבו ועיניו שם כל הימים, וכל דבר
הקטן או הגדול יביאון אליו, והוא ישמח בחלקו, מבלי
שכר, לא שכר פסידא, ויעשה זאת רק למען ה' ולמען
תורתו. וה' ממעל יגלם משכרתו, יחלמהו ויחדש
כחו, לעת זקנה ושיבה, למען יעמוד עוד שנים רבות
על הבית הזה, ויגלים במעשיו, להגדיל בישראל בנים
משכילים, בעלי חכמה מדות ודרך ארץ ומביניס
תורת משה:

פתרון החידה

בברך ראשון עמוד ל"ד

כל מוצא אותה לא יקח סדנים שלשים

בי קרוב הדבר למצוא בכתוב ך יקושים

ג

תולדות ישראל

טבאי החברוני

(נעתק מלשון רומי *)

בשלכך טימוס את ירושלים, והוליך את היהודים שבי לאדמו, היו בין חיל רומיים אנשי גבע, הלוחמים בעד שלל יותר מבעד הכבוד. וכאשר לא מצאו

---

*) כה כתב לנו המעתיק: „בחורף התקל"ט הייתי בעיר נעאפלים, והלכתי לראות ביח גנוי ספרים אצל אחד הכומרים, אשר הבאתי לו אגרת מליצה מאחד מאוהביו, ומצאתי בין הספרים מגלת ספר כחובה בכתיבת יד ישן נושן על הקלף בלשון רומי, ושער הספר חסר, גם בחוכו חסרו כה וכה כמה דפים, ושמחתי מאוד כי מצאתי ספור המעשה הזה שלם בלי חסרון, והעתקתי בעברית. ואף אמנם לא נמצא שום זכרון דברים ממעשה הזה בספר יוסיפון, בכל זאת רחוק הוא שיהיה כותב המגלה הזאת בודה הדברים מלבו, ובפרט כי נתאמתו לי יתר הדברים אשר קראתי בה מתולדות הרומיים ע"י הסכמת שאר דברי חימים. ואפשר שנעלם חדבר מיוסיפון, יען כי היה טבאי אצל טימוס בסחר, וגם היהודים באלכסנדריא הסתירו הדברים בימי יוסיפון והנה יען לא אוכל לערוב בעד אמיתות המעשה, לכן בקשתי שאל תחתמו אותו בשמי." ד"ה

מצלו מלומה ביד היהודים המומללים, רוח תעתועים
התעה לוזה לכסיס, והמה סכלו ל״ת רבים מלכבי
המלחמה, למאור: שהיהודים בלעו מעבעות זהב בתוך
גרונם, וידעו להוציאם מתחתון, כלאר יהיו במקום בטח
וסתר. ויאמינו הסכלים לקול הכזב הזה, ויהי לילה לאחד
ויבלו על היהודים השבויים, ויהרגו ממנם כאלפים לוים,
ויחתכו לת בטנם, ויבקעו הזהב ולא מצלו. וירע הדבר
מאוד לעיטום, לך לא יכול לעמוד העוברים כי רבים המה
והוא ירא מלחמות לאמס. ויהי בבקר וימצלו בער עברי
אחד, כבן שבעה שנים, יפה תאר עד מאוד, והוא יוסב
אצל אחד ההרוגים, ויבך בבכי תמרורים, ויזעק זעקה
גדולה ומרה, עד ככמרו רחמי לכבי המלחמה, ויאבו
להוליכו אל האהל, ולתת לו מאכלים ומתנות, ולא אבה
לקבלם, ולא קם ולא זע מגויית המת. ויוגד הדבר לעיטום
ויקם וילך אל הנער הבוכה, וימצא לת הילד יפה לאאר לין
כמוהו, וידבר לתו טובות, וינחמהו, והודיעו לו כי הוא
עיטום, וישאלהו מה שמו? ומה לו ולהרוג הזה? והנער
דבר היטב לשון עברית ויוכית, לך בלשון רומי כי מגמגם.
ויען ויאמר בלשון יוכי: אוי לך רשע בני בליעל האלו!
המעט מכם כי החריבתם לת ירושלים הקדושה, ושרפתם
בית אלהינו, והרביתם בנו חללים, עתה גם השבויים
המסורים תחת ידכם, השומעים וככביים לכם, ובידם
לין כשק וכלי קרב, גם אותם רלחתם וזלזלתם בעניהם!
אוי אוי לך! התחשוב כי לנצח ידום שופט עליון, ולא יביא
רעותיכם ברשעיכם? רשע אמוז! ההרוג הזה הוא אבי,
לים לדיק תמים מנעוריו, לא הרע לכם, ולא שלח ידו
להלחם אתכם, כי הוא אחד ממלמדי דתנו, ומדקות עשה
כל הימים. ועתה הוא מתגולל בדם מידי הרוצחים

הרשעים

הרשעים האלה, אשר קמתי עליהם! — ויפול על
פני המת וישא קולו ויבך עד מאוד. — כשמוע טיטוס
דברי הילד הרך והצעיר, וכרלותו חכמתו ותאר פניו,
וירך לבבו מאוד, ויבקש לבכות. ויעמוד כמו רבע שעה
מבלי דבר מלומה, ועפעפיו קטו על הילד. ויהי כי חדל
הנער לזעוק ולילל, כי אין לו כח לבכות עוד, ויפתח
טיטוס את פיו ויאמר אליו: הרגיע נא! הרגיע! אלהי
אבותיך יודע, ואלהי הס יודעים, כי לא בי האשם, כי
אכבי מרליקות הסנהדרין האלה, אך מחמדת הבצע
עשו הכבלים הזאת, וחרפה היא לי ולכל החיל. ועתה
מהר אנקוס דם הרוגים, ודם אביך. וילו לקחת אבני
אבנים מהרוסתים, ויתלוש ויחזיקום במסמורת על עץ
במקום אשר אכב אבי הילד, ואחרי כן קברו את ההרוג
הזה בכבוד, וישימו אבן גדול על קברו. והנער כרלותו
קובר אביו, ויצעק לעקה גדולה ויחלש ויתעלף. וילו
טיטוס לרופאיו לבוא לעזרתו, ויהי כמעט חלי שעה ויחי
ויפתח את עיניו. ויוסף טיטוס לנחמהו ויקחהו אתו אל
אהלו, וישתומם מאוד על חכמת הילד הזה, על דבוריו
ועל תאר פניו. ויגד לו הנער כי שמו שבאי, ושם אביו
יהודה החברוני, אשר היה אחד מסנהדרין הגדול
בירושלים. ויקחהו טיטוס לרומי, ויתנהו שם לאחד
מאוהביו לגדלו וללמדו לשון וספרי רומיים, ולהגיקו לפניו
בכל יום. ויהי טובי טוב בעיניו כל בני הבית ומוצא חן
בעיני כל רואיו, ובכלו לחרלות פני טיטוס הוסיף לאהבהו
כי ראה רוחב שכלו הולך וגדל מדי יום ביומו, וגם הנער
לאהב את נועמל טובו ויחשבהו לאביו. אך בכל עמלו אשר
עמל טיטוס להסירו מדת היהודים, לא נלח בידו, כי
הנער עמד בתמוכתו, ולא אכל כי אם לחם ודגים, ולא

שתה

שתה רק מים, והוא עומד ביפיו. ויהי כשלשה חדשים קודם מות טיטום, ויתועץ לשלוח הנער הזה ירושלימה אל בערניצי, להודות טיטום, כי לא לבה להחזיקו ברומי, משבה אשר לא ידעת עד היום. ויכתוב אגרת לבערניצי, ויבקש מאתה שתגדל הנער כרצונה והוא יתן כל שכרו. בעת ההיא שלח טיטום שבי מאתים מיועצין לאכסנדריא של מצרים, שם אחד אניום, ושם השני מירון, ויפקוד בידם את טבעי, וילן עליהם לשמרו ולהיטב לו בדרך, ומאלכסנדריא ישלחו אותו ע"י מאתים טובים וידועים לירושלים אל בערניצי. ויהי בדרך בלכתם וישיבו השלוחים עם הנער, כי ירעו מאשר הרומיים אשר היו ג"כ בלכתם הזאת, פן יחדישו אותו לטיטום. והנער מצא חן בעיני כל יושבי מכתם כאשר בלו שבי המאתים האלה לאלכסנדריא, ודרו בבית אחד לבדם, ויהיו עוכים את טבעי, ופניהם מיכבד אתו כתמול שלשום, ולא דברו אתו לשלום. בלילה אחד כאשר שכב טבעי על המטה והמה משבוהו ישן, וידברו רע ממנו, ויאמרו איש אל אחיו: מה זה עשה לנו הקיסר לגדל ילד עברי הזה ולהטיב לו טובות גדולות, הלא לרעתו ולרעת עם רומי יגדל הנער הזה, וחכמתו תהיה לנו למוקש. הלא כאשר גדל פרעה את משה בביתו, והרבה ללמדו חכמה ודעת, והוא שלח לו גמול רע, להחריב את מצרים ולפדות את עמו, כן יעשה הבן הזה לעם רומי באחרית הימים. והנער שמע את הדברים האלה, וידום ולא כעס, ולבבו כמס בקרבו. והמה עלרוהו בבית, ולא עזבוהו ללכת לחוץ להרחות פני יושבי העיר, וגם אחרו מלשלוח אותו ירושלימה.

(ההמשך בחודש הבא)